

ИНГ-ПРО ПРОПИСИ У ПРАКСИ

propisi.net

јун 2025 / број 153 6/2025

Стицање стварних права одржајем у судској пракси – први део

- ▶ Могућност раскида претплатничког односа пре истека рока
- ▶ Извршење такозваног кућног затвора – други део
- ▶ Примена форензичке лингвистике у историјским истраживањима
- ▶ Тешка крађа у судској пракси (члан 204. став 1. тачке 4)–6) и ст. 2–4. Кривичног законика)
- ▶ Нестандардно запошљавање у јавном сектору
- ▶ У сусрет новинама у пружању платних услуга и могући ризици од превара

Србија - Златибор, водопад Гостиље

Дивна вода стиже до нас право са извора у најкраћем могућем року. Кад је пијемо, осећамо се као да стојимо у најлепшој природи, док се у позадини чује тихи жубор, који смирује и опоравља. Дивна вода нас поново повезује са природом, али и са нама самима.

Све Дивна воде су висококвалитетне и извиру на местима нетакнуте природе. Изворног квалитета и свеже, доспевају у чашу Корисника после само неколико дана од пуњења на извору. Могу се конзумирати свакодневно и у неограниченим количинама.

Свака од њих је другачија и на неки посебан начин благотворно делује на људски организам.

Претплатите се на неки од наших повољних пакета за правна лица или домаћинства и уживајте у здравој и свежој води на послу или код куће!

www.divnavoda.rs

ЦЕНТАР ЗА ВРГУ О ДИВНИХ КОРИСНИЦИМА
 0800 111 111

Оснивач и издавач:

ИНГ-ПРО Издавачко-графичко д.о.о.
Београд, Веле Нигринове 16а

За оснивача и издавача:

Горан Грчић и Владимир Здјелар

Главни и одговорни уредник Редакције:

Јован Матијашевић

Главни и одговорни уредник часописа:

Ана Фулетин

Сарадници:

Вера Кусовац
Драгана Марчетић
Иван Милић
Маја Глушчевић
Маја Матић
Никола Пантелић
Снежана Марјановић

Технички уредник:

Милена Станковић

Лектура:

Милица Радованчев

Графичка припрема:

Мирослав Арамбашић

Штампа:

Digital art, Београд

Редакција:

Веле Нигринове 16а, 11000 Београд
тел: +381 11 2836-890
факс: +381 11 2836-474
имејл: redakcija@legeartis.rs

Часопис излази једанпут месечно (10 бројева
и 1 двоброј у оквиру годишње претплате).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
34

LEGE Artis : прописи у пракси / главни и одговорни уредник Ана Фулетин. - [Штампано изд.]
- Год. 3, бр. 25 (окт. 2014). - Београд : ИНГ-ПРО, 2014- (Београд : Digital art). - 28 cm

Месечно. - Наслов лат., текст хир.. - Преузима нумерацију електронског издања. - Друго издање на другом медијуму: Lege Artis (Online) = ISSN 2334-6140
ISSN 2406-1085 = Lege Artis (Штампано изд.)

Поштовани претплатници,

Иако је одржај стари институт стварног права, а Закон о основама својинскоправних односа у примени је више деценија, и даље постоје дилеме у пракси и различитости у тумачењу прописа, па је текст у овом и следећем броју у рубрици „Грађанско право” посвећен том институту. У оквиру исте рубрике одговарамо и на питање које се често јавља у пракси – да ли с пружаоцима услуга мобилне телефоније, интернета и ТВ услуга потрошач може да раскине уговор и пре истека рока на који је заснован без обавезе да плаћа накнаду оператеру, односно пружаоцу услуге у виду пенала за превремени раскид уговора.

Кривично дело тешка крађа сврстава се међу учесталија кривична дела у Републици Србији. Чињеница да у просеку око 3.500 лица годишње изврши наведено кривично дело сведочи о томе колико је важно што потпуније познавати његове практичне аспекте, па је у овом тексту настављена детаљна анализа члана 204. Кривичног законика, која је започета у априлском броју. У оквиру рубрике „Кривично право” размотрена су и важна питања која се односе на извршење тзв. кућног затвора, и то пре свега почетак издржавања казне, напуштање просторија у којима се казна извршава, као и условно и превремено отпуштање.

У рубрици „Радно право” предмет разматрања је рад ван радног односа, као нестандартни облик запошљавања, који у пракси често представља вид прикривеног запошљавања, при чему је запажен нарочито повећан број уговора о привременим и повременим пословима у јавном сектору.

Од прве забележене трансфузије крви, развоја и унапређења исте, па до савремених законских регулатива – у рубрици „Поводом” указано је на значај тог врло често кључног медицинског поступка, уз посебан осврт на примере из праксе. Значају интердисциплинарности када је реч о форензичкој лингвистици, овај пут у вези са историјом, посвећена је рубрика „Кад је зик пресуди”.

Поред наведених, ту су и остали врло актуелни текстови у поменутих, али и другим рубрикама, као и наше сталне рубрике „Портал читалаца” и „Регистар прописа донетих између два броја”.

Редакција

Будимо на вези

Часопис *Lege Artis* – ПРОПИСИ У ПРАКСИ отворен је за сва ваша питања, мишљења, конструктивне предлоге, похвале и критике. Можете их упутити ауторима текстова или на имејл Редакције часописа redakcija@legeartis.rs

Пратите нас:

- www.legeartis.rs
- www.propisi.net
- www.ingpro.rs
- www.facebook.com/IngProLegeArtis

Зашто баш PROPISI.NET?

- ▶ Зато што је прегледан и једноставан и не захтева никакву специјалну обуку за коришћење (*user friendly*).
- ▶ Зато што је могућ приступ неограниченом броју докумената у току претплате.
- ▶ Зато што има највећи број прописа, примера судске праксе, правних мишљења, модела и других докумената.
- ▶ Зато што има претраживач који даје прецизно сортиране и брзе резултате претраге.
- ▶ Зато што се документа – прописи и др. – могу претраживати путем одговарајућих скраћеница и синонима који се у правној пракси често користе.
- ▶ Зато што је једини на тржишту који аутоматски бележи најпрегледаније документе сваког претплатника и издваја их на почетној страни.
- ▶ Зато што има мејл-сервис који омогућава претплатницима да о новим прописима, примерима из судске праксе, правним мишљењима и стручним коментарима и другим документима из области које сами изаберу, буду информисани путем мејла истог дана кад су објављени у бази.
- ▶ Зато што ради са било ког рачунара на интернету, без икакве инсталације, а подржава рад и у интранет окружењу.
- ▶ Зато што је увек ажуран (не захтева ажурирање од стране претплатника).
- ▶ Зато што су текстови докумената и интерфејс доступни на ћирилици или латиници.
- ▶ Зато што једним кликом могу да се ископирају текстови у *Word* или *PDF* формату.
- ▶ Зато што има најсвеобухватнију и највећу базу судске праксе, са разгранатом структуром по одговарајућим правним гранама и правним институтима.
- ▶ Зато што се из текста прописа једним кликом приступа повезаним документима.

У овом броју...

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 4 Стицање стварних права одржајем у судској пракси – први део
- 24 Могућност раскида претплатничког односа пре истека рока

КРИВИЧНО ПРАВО

- 30 Тешка крађа у судској пракси (члан 204. став 1. тачке 4)–6) и ст. 2–4. Кривичног законика)
- 37 Извршење такозваног кућног затвора – други део

РАДНО ПРАВО

- 43 Нестандардно запошљавање у јавном сектору
- 49 Новија мишљења Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 56 У сусрет новинама у пружању платних услуга и могући ризици од превара

РУБРИКЕ

- 65 Портал читалаца
- 68 Поводом Међународног дана давалаца крви
- 79 Кад језик пресуди: Примена форензичке лингвистике у историјским истраживањима
- 88 Преглед прописа донетих између два броја
- 90 Календар важења правних аката

Стицање стварних права одржајем у судској пракси – први део

Иако је одржај стари институт стварног права, а Закон о основама својинскоправних односа у примени је више деценија, и даље постоје дилеме у пракси и различитости у тумачењу прописа, па је текст у овом и следећем броју посвећен том институту.

Снежана Марјановић,
судија Вишег суда у Београду

Драгана Марчетић,
судија Апелационог суда у Београду

Одржајем могу да се стекну право својине и право стварне службености. Одржај је начин стицања права својине по самом закону, према чл. 21. Закона о основама својинскоправних односа („Сл. лист СФРЈ” бр. 6/80 и 36/90, „Сл. лист СРЈ” бр. 29/96 и „Сл. гласник РС” бр. 115/2005 – др. закон – даље: ЗОСПО). **Такав начин стицања сматра се оригинарним јер се, заједно са стицањем стварањем нове ствари, спајањем, мешањем, грађењем на туђем земљишту, одвајањем плодова, стицањем својине од невласника, окупацијом и у другим случајевима одређеним законом, право својине на ствари не изводи (деривира) из права претходног власника, односно титулара права службености.**

ПРАВО СВОЈИНЕ ОДРЖАЈЕМ може да се стекне под условима из чл. 28. ст. 2. ЗОСПО, којим је предвиђено да савестан и законит држалац покретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем када протекну три године. У ставу 2. тог члана наведено је да савестан и законит држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем када протекне десет година. Ставом 3. предвиђено је да савестан држалац покретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем када протекне десет година, док је у ставу 4. одређено да савестан држалац непокретне ствари, на коју други има право

својине, стиче право својине на ту ствар одржајем када протекне двадесет година. Ставом 5. одређено је да наследник постаје савестан држалац од тренутка отварања наслеђа и у случају када је оставилац био несавестан држалац, а наследник то није знао нити је могао да зна, при чему време за одржај почиње да тече од тренутка отварања наслеђа.

Када се анализирају наведени услови, може да се закључи да постоје две врсте одржаја које се у теорији, али и у пракси разликују као **редован** или законит и **ванредан** или незаконит. То разликовање је битно јер су рокови за стицање права својине одржајем дужи код ванредног одржаја, који нема законит основ. Обе врсте захтевају, поред протекла времена, као обавезан услов и савесност лица које стиче право својине одржајем.

РАЗЛИКОВАЊЕ одржаја од осталих начина стицања права својине, које је предвиђено у Закону о основама својинскоправних односа, битно је за његово разумевање:

1. Стицање својине од невласника регулисано је у члану 31. став 2. ЗОСПО, којим је предвиђено да савесно лице стиче право својине на **покретној ствари** коју је прибавило уз накнаду од невласника који у оквиру своје делатности ставља у промет такве ствари, од невласника којем је власник предао ствар у државину на основу правног посла који није основ за прибављање права својине, као и на јавној продаји. У ставу 2. тог члана наведено је да ранији власник од савесног стицаоца може да захтева да му ствар врати уз накнаду по прометној цени, уколико та ствар има за њега посебан значај. Захтев из става 2. истог члана не може да се постави по протеклу рока од једне године од стицања права својине на ту ствар (став 3). Стога, за разлику од одр-

наведена парцела дата на коришћење тужиоцима предвиђено да то право престаје ако се у року од три године од дана давања земљишта на коришћење не изгради предвиђени објекат у целини или претежном делу, те чињенице да тужиоци нису извели никакве радове на предметној парцели нити ушли у посед исте, и према налажењу овог суда наступио је раскидни услов, тако да су тужиоци изгубили добијено право коришћења предметне парцеле. Тужиоци нису саградили предметни објекат у складу са условима из решења СО П. од 19. 5. 1993. године, због чега нису ни могли да стекну право коришћења.

Имајући у виду утврђено чињенично стање, односно да тужиоци на предметној пар-

цели у датом року нису изградили породичну стамбену зграду, због чега су изгубили право коришћења парцеле, без утицаја су наводи жалбе којима се указује на то да пропустом Друштвеног фонда грађевинског земљишта у регистру непокретности није уписано право коришћења тужиоца на предметној парцели. У случају да су у датом року изградили објекат, сходно наведеном уговору, тужиоци би стекли право да користе земљиште под објектом и земљиште за редовну употребу објекта у границама једне грађевинске парцеле док на њему постоји објекат, што овде није случај.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1269/24 од 15. 1. 2025)

Напомена Редакције:

У другом делу текста теме ће бити:

- услови за стицање права одржајем;
- рачунање рокова за одржај;
- стицање права стварне службености одржајем.

КАЛКУЛАТОР КАМАТА

у оквиру електронској издања ИНГ-ПРО ПРОПИСИ.НЕТ

Осим обрачуна затезне камате у динарима или у некој од страних валута (евро, долар, швајцарски франак), уз помоћ нашег калкулатора претплатници могу да врше и обрачун камате за неблагоприятно плаћене јавне приходе и за неблагоприятно плаћени царински дуг и казну у царинском поступку, затим обрачун камате по есконтној/референтној стопи Народне банке Србије и по референтној стопи Европске централне банке (ЕЦБ), као и обрачун камате по пресудама/одлукама Европског суда за људска права. Поред наведених, ту је и обрачун уз помоћ индекса потрошачких цена, а поред свих ових дефинисаних каматних стопа које ми ажурирамо, постоји и опција **Моје каматне стоје**, помоћу које сваки корисник може да дефинише каматне стопе како би прилагодио обрачун камата сопственим потребама.

Обрачуне камата претплатници могу да сачувају у оквиру базе, а могу и да врше промене на рачуну, односно да евидентирају нова задужења и отплате, уз могућност да бирају да ли ће се делимична отплата дуга прво одузимати од камате или од главнице.

Калкулатор врши обрачуне камата пропорционалном или конформном методом. Поред ових, постоји и јединствена мешовита метода (за затезну камату до 2. 3. 2001. примењује се конформна метода, а од 3. 3. 2001. пропорционална), која омогућава јединствен обрачун камате за период пре и после тог периода. Сходно томе, по истом принципу функционише и обрачун камате на неблагоприятно плаћене јавне приходе, на неблагоприятно плаћен царински дуг и неблагоприятно плаћену казну у царинском поступку (до 31. 12. 2012. конформна, од 1. 1. 2013. пропорционална метода).

Збирни обрачун камата омогућава обрачун дуга по више различитих фактура (рачуна), по принципу: један поверилац, један дужник, више новчаних потраживања и износ укупног дуга по свим тим различитим основама.

За ирејилашу и грује информације иишиће нам на: office@ingpro.rs или нас иозовиће на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Могућност раскида претплатничког односа пре истека рока

Резиме: Нејпосредан повод за насниаанак овог шексиа је ишиање с којим се често сусрећемо у пракси, а шиа је да ли с пружаоцима услуга мобилне шелефоније, инштернета и ТВ услуга можемо да раскинемо ујовор и пре исшјека рока на који је заснован, при чему се обично заснива на 24 месеца, без обавезе да илаћамо накнаду ојераштеру, односно пружаоцу услуге у виду пенала за превремени раскид ујовора. Мишљења сам да је шаква мојућност увек била присушна јер нико нема права да условљава крајњеј корисника — пошрошача да користи услуге ојераштера и пружаоца услуга све до исшјека рока уколико иши шиа не жели, али исшиа шиако, уколико корисник услуге жели да ишак раскине ујовор пре исшјека рока на који је заснован, постоји обавеза корисника да пружаоцу услуге илаши накнаду у виду пенала за превремени раскид ујовора, шиа је недоуштиво. У пракси пружаоци услуга мобилне шелефоније и кабловски ојераштери врло често мењају ујоворне одредбе, и шиа пре свега оишше услове, али и саме услуге које се пружају кориснику, до повећања цене за услугу коју пружају кориснику, шиа у конкретним случајевима не сме да се чини све док ујоворна обавеза шраје, односно пружалац услуге кориснику не сме да врши измену ујоворне обавезе како по квалитету и квантитету шиако и повећањем накнаде за све време шрајања ујоворне обавезе. Такође, доаћало се да до промене дође у време шрајања ујоворне обавезе, а да се на шрансјареншан начин не обавести крајњи корисник, као, рецимо, при повећању цене услуге. Крајњи корисници, као пошрошачи, заидали су у правне проблеме јер нису ни блаовремено ни адекватно били обавешшени о промени како ујовора шиако и самих пакетиа и цене кошшања услуге пружаоца, шиа је с правне сшране недоуштиво.

Маја Глушевић,
адвокат из Ниша

Кратак осврт на Устав Републике Србије

Правни основ за доношење Закона о заштити потрошача представља члан 90. Устава Републике Србије. У том члану прописано је следеће:

„Република Србија штити потрошаче.

Посебно су забрањене радње усмерене против здравља, безбедности и приватности потрошача, као и све нечасне радње на тржишту.”¹

У поменутом члану Устава Републике Србије уочљиво је да је држава дужна да заштити потрошаче у промету, као економски слабију страну у том односу, али и да омогући да потрошачи остварују своја права у складу са Законом, а ако до повреде права потрошача ипак дође, да им омогући ефикасну правну заштиту. Здравље, безбедност, приватност потрошача, али и нечасне радње на тржишту представљају највише принципе у сфери за-

штите потрошача, који морају да се поштују од стране свих ученика у промету, а значајни су за ostvarivanje prava potrošачa и њихову заштиту, али и за ostvarivanje prometa у складу с „правилима игре на тржишту”.

Према Закону о заштити потрошача (члан 1), циљ Закона је заштита положаја потрошача кроз предвиђање основних права и обавеза истих, предвиђање инструмената и начина заштите права потрошача, информисање и унапређење знања потрошача о својим правима и начинима заштите права, као и права и обавеза удружења и савеза чија је област деловања остваривање циљева заштите потрошача, вансудско решавање потрошачких спорова, права и обавезе државних органа у области заштите потрошача и друга питања од значаја за положај и заштиту потрошача.²

Закон о заштити потрошача и дужност обавештења о појединостима будућег уговора

Према Закону о заштити потрошача, пре закључења уговора о продаји робе или пружању услуга од општег економског интереса трговац је дужан да потрошача на јасан и ра-

обавеза. Сходно томе, по мом мишљењу, и овај суд правилно је на утврђено чињенично стање применио законске одредбе, односно материјално право.

Закључак

Имајући у виду све претходно наведено може да се изведе закључак да потрошачи, када је реч о мобилним оператерима, кабловским и ТВ оператерима, пре свега имају право на транспарентно и благовремено обавештење о свим битним елементима будућег уговора, који треба да се закључи између њих и пружаоца услуга, односно понуда је саставни део уговора, па оно што пружалац услуге нуди у понуди мора касније да буде саставни део уговора. Такође, према Закону о заштити потрошача, потрошач има право на благовремено обавештење о поскупљењу услуга које користи, као и право на раскид уговора и промену пружаоца услуге уколико се не слаже с променом цена услуге коју тренутно користи, што значи у пракси да, уколико неки мобилни оператер промени своје цене, односно планира да их поскупи, потрошач има пуно право на раскид уговора и промену оператера. То исто важи и за пружаоца услуге кабловске и ТВ услуга.

Такође, имајући у виду претходно приказану судску праксу, потрошач може несметано и пре истека рока да раскине уговор с пружаоцем услуге, при чему није у обавези да пла-

ћа накнаду штете која има карактер уговорне казне, односно условљавање раскида уговора плаћањем преосталих месечних износа због превременог раскида уговорног односа није дозвољено. Дакле, потрошач има право да раскине уговор и да плати само месечне накнаде до момента раскида уговора, а није у обавези да плаћа накнаду штете, односно месечне накнаде до периода за који је уговор закључен. Наиме, накнада штете коју предвиђају трговци својим актима, по ставу суда и по мом мишљењу, представља уговорну казну, која на потрошачеву обавезу, као дужника, који је дужан да плаћа месечну претплату, као новчану обавезу, не може да се уговори.

Узевши у обзир све наведено, потрошач мора да буде заштићен јер, осим закона, штити га и судска пракса. Она је, по мом мишљењу, правилно заузела став да постоји могућност превременог раскида уговорног односа између потрошача и трговца, нарочито када се ради о мобилним, кабловским и ТВ оператерима, без казних, односно новчаних консеквенци по потрошача, који раскидом уговора престаје да користи услугу пружаоца, па сходно томе није у обавези да плаћа месечне претплате све до периода за који је уговор закључен с пружаоцем услуге у виду накнаде штете трговцу.

Остаје да се види да ли ће и други судови следити, по мом мишљењу, правилан пример примене материјалног права Вишег суда у Крагујевцу и Вишег суда у Новом Саду.

Електронски часопис ПОСЛОВНИ САВЕТНИК

Часопис „ПОСЛОВНИ САВЕТНИК“ представља издање са стручним ауторским текстовима из области рачуноводства и пореза. Наменен је, пре свега, финансијским и рачуноводственим службама у приватном сектору, рачуноводственим агенцијама и сл.

Од рубрика у часопису издвајамо: Рачуноводство, Порези, Зараде, плате и друга примања, Радни односи, Пословне финансије, Статистика и остале области.

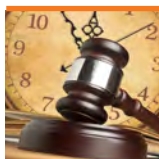
Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњих бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи. нет, а повезани су са релевантним прописима.

За препоруке и групе информације пишите нам на: office@ingpro.rs или нас позовите на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Тешка крађа у судској пракси (члан 204. став 1. тачке 4)–6) и ст. 2–4. Кривичног законика)

Кривично дело тешка крађа сврстава се међу учесталија кривична дела у Републици Србији. Чињеница да у просеку око 3.500 лица годишње изврши наведено кривично дело сведочи о томе колико је важно што потпуније познавати његове практичне аспекте, па у овом тексту настављамо детаљну анализу члана 204. Кривичног законика која је започета у априлском броју.

Никола Пантелић,
јавни тужилац у Вишем јавном
тужилаштву у Београду

Крађа извршена од стране лица које је при себи имало оружје или опасно оруђе ради напада или одбране (члан 204. ст. 1. т. 4)

Када је реч о тешкој крађи, један од специфичних облика тог кривичног дела уређен је чланом 204. став 1. тачка 4) Кривичног законика, којим је предвиђено да крађа постаје тежи облик кривичног дела уколико је извршена од стране лица које је у тренутку извршења било наоружано или је носило опасно оруђе, спремно да га употреби ради напада или одбране. Притом није пресудно да ли је оружје или оруђе заиста коришћено, већ је довољно да је постојала могућност његове употребе. То значи да се за постојање наведеног кривичног дела не захтева само физичко присуство оружја или опасног оруђа већ и спремност извршиоца да га употреби у конкретној ситуацији.

Судска пракса указује на различите интерпретације таквог облика тешке крађе. У једном случају Окружни суд у Београду закључио је да је лице које је током крађе бицикла носило нож и касније га употребило против оштећеног, када је овај покушао да га заустави, починило кривично дело тешке крађе (Пресуда Окружног суда у Београду Кж. 2290/92). С друге стране, Апелациони суд у Новом Саду (Пресуда Кж. 132/2008) за-

узео је став да само поседовање оружја није довољно да би се дело квалификовало као тешка крађа, већ да је неопходно утврдити да ли је окривљени био спреман да га употреби у критичном тренутку.

Посебан аспект наведеног кривичног дела односи се на доступност оружја или опасног оруђа. Оно мора да буде у домаћају учиниоца у тренутку вршења крађе или непосредно након тога. Дакле, учинилац може да држи оружје у ташни, појасу или аутомобилу, али је кључно да му оно буде лако доступно у случају потребе. Врховни суд Србије је у једном случају (Пресуда Кж. 267/2010) утврдио да је кривично дело тешке крађе испуњено самим тим што је окривљени имао оружје или опасно оруђе код себе, без обзира на то што га није користио.

Важно је напоменути да делови људског тела, попут руке или ноге, не могу да буду сматрани опасним оруђем у смислу предметног кривичног дела. Такође, оружје мора да буде исправно и напуњено муницијом како би могло да буде третирано као квалификаторна околност. Зато није оправдан став да „оружје мора да буде видљиво” како би се дело квалификовало као тешка крађа – довољно је да је извршилац био спреман да га употреби.

Разграничење између тешке крађе и других кривичних дела попут разбојништва или разбојничке крађе често представља изазов у пракси. Ако је оружје употребљено у сврху саме крађе, тада се дело квалификује као разбојништво (члан 206. КЗ), али ако је оружје коришћено ради задржавања украдене ствари, тада је у питању разбојничка крађа (члан 205. КЗ).

ног значаја јер је чувао стражу док су други извршавали кривично дело. Слично томе, у предмету Апелационог суда у Београду (Кж1 1157/2023) окривљени су сматрани саизвршиоцима иако нису физички учествовали у самом чину крађе, већ су обезбеђивали место злочина и помагали у скривању плена, што је био саставни део плана окривљених.

Други битан аспект из судске праксе односи се на квалификацију кривичних дела у ситуацијама када окривљени у кратком временском интервалу више пута одузима ствари од истог оштећеног. У једном случају (Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1

368/2018) суд је закључио да, с обзиром на јединство времена и простора, не може да се говори о продуженом кривичном делу већ о јединственом чину тешке крађе, што је довело до другачије правне квалификације дела.

Такође, у случајевима када кривично дело обухвата лакше и теже облике истог дела, судови примењују квалификацију по тежем облику. На пример, у једном предмету (Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1 764/2018) утврђено је да, уколико збир вредности украдених предмета прелази одређени праг, радња се квалификује као тежа форма кривичног дела са строжом казном.

Извршење такозваног кућног затвора – други део

Предмет овог разматрања су важна питања која се односе на извршење тзв. кућног затвора, и то пре свега почетак издржавања казне, напуштање просторија у којима се казна извршава, као и условно и превремено отпуштање.

Доц. др Иван Милић,
Универзитет у Новом Саду –
Правни факултет у Новом Саду

Осуђено лице које казну затвора издржава у просторијама у којима станује (тзв. кућном затвору) има одређена **права и обавезе**. Неспорно је да се његов „правни положај”, који се огледа пре свега у ограничењу слободе кретања, разликује од положаја слободних грађана. Међутим, то не значи да је свако осуђено лице које издржава тзв. кућни затвор у истом правном положају (о тзв. кућном затвору вид. Драгиша Дракић, Иван Милић, „Изрицање и извршење казне затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује (тзв. кућни затвор)”,

Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2020. стр. 999–1022; Иван Милић, „Такозвани кућни затвор (казна затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује (I део – изрицање тзв. кућног затвора)”, *Lege artis*, 3/2025).

Након што је осуђеном изречена казна тзв. кућног затвора од стране суда или судије за извршење кривичних санкција, следи и извршење казне. Основни закон којим је уређено извршење тзв. кућног затвора је Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера („Сл. гласник РС” бр. 55 од 23. маја 2014, 87 од 13. новембра 2018). Међутим, на основу ЗоИВСМ донети су и подзаконски акти који су од значаја за извршење тзв. кућног затвора, и то пре свега Правилник о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника („Сл. гласник РС” бр. 30 од 27. марта 2015 – даље ПоНИВСМ).

Из судске праксе:

Условно се може отпустити и осуђени којем је изречена казана затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује.

Првостепеним решењем усвојена је молба за пуштање на условни отпуст осуђеног.

Правилно је првостепени суд на страни 3 образложења ожалбеног решења утврдио да осуђени издржава казну затвора у просторијама у којима станује уз примену електронског надзора, а по Пресуди Другог основног суда у Београду К. бр. 1112/19 од 24. 2. 2020. године, која је постала правоснажна дана 24. 2. 2020. године, у трајању до 10 месеци, затим да је на издржавање казне ступио дана 25. 10. 2020. године, као и да је истек казне планиран за 25. 8. 2023. године и да је издржао више од 2/3 казне затвора, чиме је испуњен један од услова за његово пуштање на условни отпуст, предвиђен чланом 46. став 1. КЗ. Правилно је првостепени суд утврдио да се током издржавања казне осуђени понашао у свему у складу с правилима, да је поштовао програм извршења и договоре с повереничком службом, да има критични однос и изражава кајање због учињеног кривичног дела, да не умањује значај почињеног кривичног дела, радно је ангажован и самохрани је отац, те да је од почињеног кривичног дела за које издржава казну прошло више од девет година. Како се жалбеним наводима јавног тужиоца Другог ОЈТ у Београду не доводи у сумњу правилност и законитост поменутог решења, као и да је у потпуности утврђено чињенично стање, жалба је оцењена као неоснована, па је одлучено као у изреци овог решења, на основу одредбе члана 467. став 2. и став 4. ЗКП.

(Решење Вишег суда у Београду Кж2 бр. 945/23 од 29. јуна 2023. и Решење Другог основ-

ног суда у Београду Куо бр. 38/23 од 12. јуна 2023. године; извор: Билтен Вишег суда у Београду 94, Београд, 2023)

Превремено отпуштање

Као што осуђени који издржава казну у затвору може превремено да буде отпуштен, таква могућност постоји и за осуђеног који издржава кућни затвор.

Директор Управе може превремено да отпусти осуђеног са издржавања казне највише три месеца до истека казне, ако је издржао девет десетина казне, због доброг владања осуђеног и постигнутих резултата у програму поступања, а на предлог **руководиоца Повереничке службе**. Предлог се подноси на основу мишљења Повереника.

Могућност упућивања на издржавање казне затвора у затвору

Иако је осуђени започео са издржавањем казне кућног затвора у просторијама у којима станује, то не значи да не постоји могућност да буде упућен на издржавање казне у „казнени завод”, што зависи од самог осуђеника. Према КЗ (чл. 45. ст. 4. КЗ), уколико осуђени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће **одредити** да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора. Разлог за замену модела извршења казне затвора је самовољно напуштање просторија у којима осуђени станује.

Нестандардно запошљавање у јавном сектору

Non est excusatio adversus praecepta legum ei qui, dum leges invocatur, contra eas comittit (Triphoninus - D.4,4,37,1) – Нема оцравдања црег законом онај ко, цозивајући се на закон, ради цроцшивно ономе шцо он наређује.

У разлоге за нестандартно запошљавање, поред осталог, убрајају се смањење трошкова рада, дерегулација у одређеном обиму, присутна маргинализација улоге синдиката и синдикалног деловања, као и улоге колективног преговарања. Нестандардни облици запошљавања представљају вид прикривеног запошљавања, при чему је запажен нарочито повећан број уговора о привременим и повременим пословима у јавном сектору.

Вера Кусовац

Уводне напомене

Сагласно одредби члана 1. став 2. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/05... 95/18 – аутентично тумачење – даље: Закон), права, обавезе и одговорности из радног односа уређују се колективним уговором и уговором о раду, а правилником о раду, односно уговором о раду само када је то наведеним законом одређено. Послодавац је дужан да запосленом пружи обавештење о условима рада, организацији рада, правилима из члана 15. тачка 2) тог закона и правима и обавезама који произлазе из прописа о раду и прописа о безбедности и заштити живота и здравља на раду.

Послодавац за обављање послова ван радног односа који су по својој природи такви да не трају дуже од 120 радних дана у календарској години може да закључи уговор о обављању привремених и повремених послова (чл. 197).

Одредбе Закона о раду примењују се и на запослене у државним органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе и јавним службама, ако законом није друкчије одређено.

Рад ван радног односа – уговор о обављању привремених и повремених послова

Уговор о обављању привремених и повремених послова који не трају дуже од 120 радних дана у календарској години може да се закључи с незапосленим лицем, запосленим који ради непуно радно време до пуног радног времена и с корисником старосне пензије, у писаној форми. Послодавац може да закључи тај уговор и с лицем које је члан омладинске или студентске задруге, у складу с прописима о задругама. Чланом 60. Устава Републике Србије гарантује се право на слободан избор рада.

Одредбе чланова 197. и 198. биле су предмет оцне уставности пред Уставним судом Србије.

„Радно ангажовање по основу уговора о обављању повремених послова не сматра се радним односом у смислу уставног одређења [...], при чему је послодавац потпуно слободан приликом опредељивања с којим ће лицем закључити уговор [...], како у погледу његовог радноправног статуса тако и у погледу година живота.”

(Из Одлуке Уставног суда У бр. 187/05 од 23. 6. 2011)

стојно да се живи, спречавање свих видова експлоатације радника и поштовање права на синдикално организовање. Прекарни рад (прекаријат, од латинске речи *precarius* – не-сигуран), без предвидљивости и сигурности, утиче на материјално и психолошко стање наведених лица. За разлику од нестандардног запошљавања у Европи и свету, где се пружа одговарајућа радноправна и социјална заштита тим лицима, код нас лице које ради у режиму рада ван радног односа нема бројна права која му припадају на раду и по основу рада.

Уговор о обављању привремених и повремених послова не би требало да се закључује за послове који су из основне или споредне делатности послодавца ако постоји константна потреба за вршењем тих послова и ако су систематизовани у акту о систематизацији. Поред нејасноће у нормирању члана 197. Закона, запажа се да је судска пракса несумњив коректив тог недостатка, и то у корист лица која раде по таквом уговору. Осим перманентне бојазни код лица која раде по том уговору у вези са његовим трајањем, уочава се и ограничена контрола над квалитетом обављених послова лица која раде те послове. У упоредном праву, у појединим земљама Европе, та лица називају се „скакавцима” и мање су плаћена од осталих запослених на истим пословима (Белгија).

Лица која раде по уговору о привременим и повременим пословима немају право на ограничено радно време, право на прековремени рад, плаћени годишњи одмор, боловање, право на мировање радног односа, накнаду за време породичског одсуства, право на организовање синдиката, право на чланство у синдикату, право на колективно преговарање, право на штрајк и др. Прекарни рад је супротност достојанственом раду. На наведена лица не примењују се Закон о мирном реша-

вању радних спорова, Закон о посредовању и медијацији, Закон о инспекцији рада, као што је присутна и немогућност синдикалног организовања и учешћа у поступку колективног преговарања, права на штрајк итд.

Пажњу завређује и податак да у извештајном периоду о закљученим уговорима о привременим и повременим пословима на нивоу републичке администрације (министарства) надлежне инспекције нису обавиле ниједан инспекцијски надзор (податак из Извештаја ДРИ за период 2021–2023).

Спорови који настају из рада ван радног односа су грађанскоправни спорови и на њих се примењују опште одредбе Закона о парничном поступку. Лице које је водило грађанскоправни спор и успело у истом (утврђујућа пресуда) заснива радни однос код тог послодавца, али без права на накнаду штете за протекли период. Узевши у обзир да имају статус лица, а не запосленог, а у одсуству решења у Закону којим би се редефинисао појам запосленог, као и немогућност коришћења свих институционалних контролних механизма за заштиту својих права, изузев суда, као и за лако закључивање и још лакше раскидање уговора, за та лица може да се каже да су прекарни радници без радноправне и социјалне заштите.

Држава, као највећи послодавац, показује да је достојанственог рада у нашем свету рада све мање. Запослени у поменутом режиму радног ангажовања доживљавају, поред психичких, и политичке притиске – одласци на политичке митинге (портал *Radnik.rs*). Стога би, по нашем мишљењу, убудуће требало у Закону редефинисати појам запосленог тако да лица која раде у неком од облика нестандардног запошљавања (чл. 197–202. Закона), у радноправном смислу, у свему буду изједначена са запосленима из члана 5. истог закона.

Новија мишљења Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

Редакција

Право на породичну пензију бившег супружника и бившег ванбрачног партнера – примена члана 28. став 3. Закона о пензијском и инвалидском осигурању

Према члану 28. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. гласник РС” бр. 34/03, 64/04, 84/04, 85/05, 101/05, 63/06, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС, 86/19, 62/21, 125/22, 138/22, 76/23 и 94/24 – даље: Закон) члановима породице умрлог осигураника, односно корисника права сматрају се супружник и ванбрачни партнер у складу с прописима којима се уређују породични односи, при чему право на породичну пензију може да оствари супружник и ванбрачни партнер уколико су брак, односно ванбрачна заједница живота трајали најмање три године, или ако са умрлим осигураником, односно корисником права има заједничко дете. Такође, ставом 3. наведеног члана прописано је да право на породичну пензију може да оствари и супружник из разведеног брака и ванбрачни партнер из става 1. тачка 1) тог члана после престанка заједнице живота ванбрачних партнера, ако им је судском пресудом утврђено право на издржавање.

У складу с наведеном одредбом, супружник из разведеног брака (даље: бивши супружник) и ванбрачни партнер после престанка заједнице живота ванбрачних партнера (даље: бивши ванбрачни партнер) стичу право на породичну пензију ако им је судском пресудом утврђено право на издржавање, односно уколико у тренутку смрти осигураника, односно корисника права имају право на

издржавање, утврђено судском пресудом, под условом да су испуњени и услови из члана 29. односно члана 30. Закона.

Неспорно је да је одредбом члана 163. тачка 2) Породичног закона („Сл. гласник РС” бр. 18/05, 72/11 – др. закон и 6/15) прописано да издржавање супружника после престанка брака не може да траје дуже од пет година. Међутим, ставом 3. истог члана прописано је да издржавање супружника по престанку брака може да се продужи и после истека рока од пет година ако нарочито оправдани разлози спречавају супружника повериоца издржавања да ради.

Надаље, према члану 167. Породичног закона, издржавање престаје када истекне време трајања издржавања, смрћу повериоца или дужника издржавања, као и када поверилац издржавања склопи нови брак, односно ванбрачну заједницу. Такође, наведеним чланом прописани су и други разлози када издржавање може да престане, као што је нпр. када поверилац издржавања стекне довољно средстава за издржавање. Наиме, истеком времена трајања издржавање престаје по самом закону, изузев у случајевима када је за време трајања издржавања поднета тужба за продужетак издржавања.

Дакле, иако издржавање по самом закону престаје када истекне време трајања издржавања, указујемо на то да Закон не садржи одредбе којима је прописано да право на породичну пензију, остварено по основу утврђеног права на издржавање бившег супружника, односно бившег ванбрачног партнера, престаје истеком времена трајања издржавања одређеног судском пресудом.

Такође, с обзиром на то да је издржавање бившег супружника, односно бившег ванбрачног партнера престало смрћу осигураника или корисника права, а да је, према цитираним одредбама Породичног закона, издржавање подложно изменама, односно

опште услове за стицање права на старосну пензију може да се одреди пензија по општим условима на начин прописан чл. 61–70. Закона, односно за израчунавање годишњег личног коефицијента може да се узме период од 1. јануара 1970. године, без обзира на то што истовремено испуњава услове за примену члана 79. Закона, уколико је то повољније за њега, што ће се утврдити у сваком конкретном случају. Такође, мишљења смо да се применом истих принципа може обрачунати и инвалидска пензија, односно за израчунавање годишњег личног коефицијента може да се узме период од 1. јануара 1970. године уколико је то повољније за осигураника. У вези с наведеним наглашавамо да осигуранику који испуњава услове за примену и општих и посебних одредби за обрачун пензије може да се обрачуна висина пензије или на начин прописан чл. 61–70. Закона или на начин прописан чланом 79. Закона, у зависности од тога шта је за осигураника повољније, али не могу да се комбинују општи и посебан начин обрачуна, што надаље значи да, на пример, не може осигуранику за израчунавање годишњег личног коефицијента да се узме период од 1. јануара 1970. године, а онда да се примени одредба члана 79. Закона, којом је прописано да се износ пензије увећава за 20%.

У циљу анализе и даље реформе система пензијског и инвалидског осигурања потребно је да нам доставите конкретне случајеве који су се појавили у пракси поводом којих сте се и обратили, а такође и да нас обавестите о учесталости појављивања оваквих случајева.

(Мишљење Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања бр. 002185052 2024 13400 002 001 011 024 од 20. 8. 2024)

Послодавац врши обрачун зараде и накнаде зараде на основу евиденције о присутности на раду запосленог

Чланом 64. ст. 1–3. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14,

13/17 – одлука УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење – даље: Закон) прописано је да запослени који ради најмање шест часова дневно има право на одмор у току дневног рада у трајању од најмање 30 минута, као и да запослени који ради најмање шест часова дневно има право на одмор у току дневног рада у трајању од најмање 15 минута. Запослени који ради дужи од 10 часова дневно има право на одмор у току рада у трајању од најмање 45 минута.

Такође, ставовима 4. и 5. наведеног члана Закона уређено је да одмор у току дневног рада не може да се користи на почетку и на крају радног времена, као и да се време одмора из ст. 1–3. тог члана урачунава у радно време.

Чланом 65. став 2. Закона уређено је да одлуку о распореду коришћења одмора у току дневног рада доноси послодавац.

Чланом 121. ст. 1–4. Закона прописано је да је послодавац дужан да запосленом приликом сваке исплате зараде и накнаде зараде достави обрачун.

Чланом 3. Правилника о садржају обрачуна зараде, односно накнаде зараде („Сл. гласник РС” бр. 90/14 и 44/18 – др. закон) утврђено је да обрачун зараде и накнаде зараде који се доставља запосленом садржи часове рада и часове одсуства с рада по било ком основу (оправдано, неоправдано), као и друге податке од којих зависи износ зараде, које је послодавац у обавези да попуни.

Имајући у виду наведено, као и да је Законом утврђено да се зарада запосленог обрачунава за рад и време проведено на раду, послодавац ће на основу евиденције о присутности вршити обрачун зараде за време за које је запослени био присутан на раду и накнаду зараде у складу са законом, општим актом и уговором о раду.

(Мишљење Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, бр.000200488 2024 13400 001 000 000 001 од 12. 2. 2024)

У сусрет новинама у пружању платних услуга и могући ризици од превара

Овде је реч о новинама које уводи нова ревидирана директива о платним услугама у пружање платних услуга, али и о свим ризицима од финансијских превара.

Маја Матић,
шеф Одсека за истраживања и
анализу ризика корупције Агенције за
спречавање корупције

1 ЕУ Директива о платним услугама 2 у земљама ЕУ

Директива о платним услугама Европске уније (енг. *Payment Services Directive 2 – PSD2*) представља пропис који банкама које раде у Европској унији допушта уступање података на стандардизован и сигуран начин како би, користећи интернет, могле да их користе и друге ауторизоване организације или привредни субјекти. Подаци које банке имају су разноврсне, а ради се о информацијама као што су адреса, радно време пословнице, опис појединих банкарских производа, локације банкомата, па све до највреднијих података о појединачним трансакцијама на свим рачунима клијената и њиховим потрошачким навикама.

Банке чувају податке о појединачним рачунима и кредитима физичких и правних лица о томе колико се редовно и у роковима измирују режијски трошкови, колико и где се подиже готовина, да ли је лице осигурано, где је и како лице осигурано, како и колико лице штеди у одређеном временском периоду и друге податке. Европски парламент је пре скоро две деценије схватио да би увид у те податке био од изузетно велике користи за финтек организације унутар Европског економског простора (ЕЕП), који тренутно чини 30 држава, што значи за читаво европско онлајн-тржиште.

Према ПСД2 директиви, сви ти подаци сада су доступни и другим платним организацијама, које могу да их користе за израду

сопствених, нових финансијских производа. Подаци ће бити доступни искључиво према жељама, одобрењима и уговорима између клијената и банака. Технологија која ће се користити за размену података, према ПСД2 директиви, мора да буде сигурносно заштићена, док ће све учеснике који желе да имају приступ тим подацима клијената банака регулатор морати посебно да сертифициује или лиценцира.

Најважније што омогућава тај нови систем пружања платних услуга је то да нико ко се користи услугом за давање платних налога, утемељеном на ПСД2 директиви, не мора да даје податке који га идентификују. Нови банкарски систем омогућиће лакше и ефикасније управљање сопственим финансијама, једноставнији приступ кредитима и нижим каматама, што ће омогућити паметнију штедњу и боље улагање новца, а с друге стране једноставније и брже руковање новцем. Новац који се до сада држао на постојећим рачунима није доносио никакву или је доносио минималну камату. Међутим, помоћу нових банковних услуга и апликација отварају се могућности да новац буде инвестиран брже и боље.

Очекује се да ће се увођењем нових прописа повећати конкуренција у свету толико да ће се квалитет наведених услуга временом повећавати јер ће се банке, лиценциране платне институције, финтек („финансијска технологија“) стартапови, као конкуренти на истом тржишту, међусобно борити за сваког корисника, због чега ће се повећати квалитет пружања услуге. ПСД2 директива довешће до веће конкуренције, како међу самим банкама тако и увођењем других актера, пре свега разних финансијских стартапова, али и великих техно-гиганата у свет банкарства. Банке и финтек организације бориће се за сваког

жиће Европи српско онлајн-тржиште, али ће самим тим и нашим финтек организацијама отворити широм врата Европе.

Закључак

Нове услуге платног промета већ се успешно пружају у земљама Европске уније и другим државама у којима је концепт отвореног банкарства примењен, при чему им је циљ повећање конкуренције на тржишту плаћања, повећање обима и квалитета пружених услуга и снижење цена услуга за крајњег корисника.

Ендноте

¹ Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC (Text with EEA relevance), до-

Увођење ПСД2 регулативе у Србији означава револуционарни корак напред за наш финансијски сектор, отварајући врата невероватним приликама за брже и јефтиније трансакције. Кроз унапређене могућности за персонализоване понуде и плаћања путем мобилних апликација грађани Србије уживаће у нивоу услуга који је раније био резервисан за напредније тржишта. Таква трансформација не само да ће унапредити корисничко искуство већ ће и омогућити већи ниво конкуренције и иновација у финансијској индустрији, стављајући нас раме уз раме с водећим земљама ЕУ.

ступно на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/2366/oj/eng>.

² Закон о изменама и допунама Закона о платним услугама („Сл. гласник РС” бр. 139/2014, 44/2018 и 64/2024), чл. 46а, 46б, 46в и 46г.

Електронски часопис **ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**

Часопис „Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ”, електронско издање, са стручним ауторским текстовима, већ дужи низ година незаобилазни је саветник и дневни пратилац у свачијем пословању. Наменен је, пре свега, правним службама у јавном и приватном сектору, привредним субјектима, установама, адвокатским канцеларијама итд.

Од области у часопису издавамо: Јавне набавке и буџети, Грађанско право, Кривично и прекршајно право, Образовање, Планирање, изградња, становање, Привредно право, Радно право, Управно право, Здравствене установе, здравствена заштита и здравствено осигурање и друге области, као и сталне рубрике „Портал читалаца”, „Календар правних аката” и „Регистар прописа”.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњим бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

За информације и групе информације пишите нам на: office@ingpro.rs или нас позовите на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Имате питање?

Имамо одговор!

У овој рубрици дајемо одговоре на нека од питања која сте упутили нашем часопису. Подсећамо да право на постављање питања и добијање одговора имају искључиво претплатници на наш часопис.

РАДНО ПРАВО

Обавезан елемент уговора о раду на одређено време

П: Да ли је пуноважан уговор о раду на одређено време ако није наведен правни основ за закључење тог уговора?

О: Сагласно члану 33. став 1. тачка 7) Закона о раду, уговор о раду садржи трајање уговора о раду на одређено време и основ за заснивање радног односа на одређено време. Осим што је потребно да постоји правни основ у уговору, тај основ мора да буде конкретизован.

Сагласно члану 37. став 6. Закона о раду, ако је уговор о раду на одређено време закључен супротно одредбама тог закона или ако запослени остане да ради код послодавца најмање пет радних дана по истеку времена за које је уговор закључен, сматра се да је радни однос заснован на неодређено време. Дакле, у конкретном случају долази до преображаја радног односа на неодређено време.

Могућност да се заснује радни однос са странцем пре издавања јединствене дозволе

П: Закон о запошљавању странаца условљава право на рад издавањем дозволе за привремени боравак, односно јединствене дозволе. Да ли је могуће пуноважно засновати радни однос са странцем који тек што је поднео захтев за издавање јединствене дозволе сагласно члану 46б став 6. Закона о странцима?

О: Сматрамо да у случају који наводите није могуће заснивање радног односа пре добијања јединствене дозволе. При тиме имамо у виду да се, према одредбама члана 5. став 1. Правилника о издавању јединствене дозволе за привремени боравак и рад странца, приликом подношења захтева за издавање јединствене дозволе по основу запошљавања покреће спровођење теста тржишта рада. Такође, у складу са чланом 6. истог правилни-

ка, од странца се тражи да поднесе тражену документацију која је неопходна за издавања дозволе (уговор о раду, систематизацију, дипломе итд.), при чему преамбула у члану 6. гласи: „За доказивање оправданости захтева за издавање јединствене дозволе по основу запошљавања прилажу се, односно прибављају се следећи докази.” Дакле, тек по подношењу тражених докумената из члана 5. и 6. поменутог правилника може да се добије дозвола и оствари запошљавање.

Такође указујемо на то да је у ставу 6. члана 46б, који помињете у питању, употребљена реч „благовремено”, која се односи на поступак продужења дозволе, а не и на први захтев за дозволу, јер приликом првог подношења захтева за дозволу нема места речи „благовремено”. Према томе, сматрамо да није могуће пуноважно засновати радни однос са странцем који тек што је поднео захтев за издавање јединствене дозволе.

Могућност да послодавац једнострано решењем о престанку радног односа ослободи запосленог поштовања забране конкуренције

П: Ако је уговорена забрана конкуренције по престанку радног односа, да ли послодавац у решењу о престанку радног односа може да ослободи запосленог његовој дужности или је за престанак примене клаузуле о забрани конкуренције потребна сагласност воља послодавца и запосленог?

О: У Закону о раду, у члану 161. став 1. прописано је да уговором о раду могу да се утврде послови које запослени не може да ради у своје име и за свој рачун, као и у име и за рачун другог правног или физичког лица, без сагласности послодавца код којег је у радном односу (забрана конкуренције). Забрана конкуренције може да се утврди само ако постоје услови да запослени радом код послодавца стекне нова, посебно важна технолошка знања, широк круг

послови обухваћени клаузулом забране не могу да се обављају без сагласности послодавца код којег је запослени у радном односу, а ако се послодавац сагласи с тим да поменути послови могу да се обављају, клаузула забране конкуренције остаје без дејства. Наведено произлази из садржине забране дефинисане чланом 161. став 1. Закона о раду, која није апсолутна, већ послодавац може да да сагласност у сваком конкретном случају да се забрањени послови ипак обављају. Међутим, пошто је забрана конкуренције саставни део уговора о раду који се закључује у писаној форми (члан 32. став 1. Закона о раду), и сагласност послодавца да забрањени послови могу да се обављају мора да има писану форму. Тако дата сагласност искључује примену уговорене клаузуле забране конкуренције, па зато њена форма не може да буде другачија од форме забране, што је у конкретном случају испуњено, имајући у виду да је послодавац у писаној форми ослободио тужиоца поштовања забране конкуренције након престанка радног односа решењем о престанку радног односа, које тужилац није оспоравао у судском поступку. Супротно наводима ревизије, иако је клаузула забране конкуренције саставни део уговора о раду, послодавац може да да сагласност у писаној форми да послови могу да се обављају, односно да ослободи запосленог поштовања забране конкуренције, чиме уговорена забрана конкуренције остаје без дејства. Забрана конкуренције с продуженим дејством настаје закључно с даном престанка радног односа, па како је послодавац решењем о престанку радног односа ослободио тужиоца поштовања забране конкуренције, то тужилац нема право на исплату накнаде у уговореној висини.

ЗДРАВСТВЕНЕ УСТАНОВЕ

Овлашћења Управног одбора здравствене установе

П: Да ли одлуке, правилнике и остале акте које је усвојио УО здравствене установе потписује председник УО / председавајући УО или директор здравствене установе, односно да ли председник УО потписује само одлуке о усвајању аката, а директор саме акте?

О: У ситуацији када управни одбор здравствене установе, према Закону о здравственој

заштити, доноси статут, друге опште акте, програм рада и развоја здравствене установе и предлог финансијског плана (како је предвиђено чл. 119. ст. 1 т. 1), 2), 4) и 5) 333), те акте потписује доносилац – управни одбор, односно председник или заменик председника.

Када пак одлучује, усваја или даје сагласност на акте у другим случајевима предвиђеним Законом, управни одбор доноси одлуку о усвајању, давању сагласности и сл. Дакле, он „само“ потписује одлуке, али не и иницијални акт, који по правилу доноси (потписује) директор или друго лице по овлашћењу.

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Снимци с мобилног телефона као доказ у парничном поступку

П: Под којима условима видео-снимци сачињени мобилним телефоном могу да се користе као доказ у парничном поступку, на који начин се правилно достављају суду (укључујући техничке формате и носаче података) и које правне механизме странка може да користи у случају да судија одбије прихватање таквог доказа?

О: Важећи Закон о парничном поступку не прописује изричито начин и методу коришћења видео-записа, као доказа у поступку, који су сачињени мобилним телефоном, као ни начин достављања таквих доказа суду. Имајући у виду наведено, на предлагање таквих доказа, као и достављање истих суду, примењују се општа правила која су регулисана процесним законом.

Судска пракса по датом питању није искристалисана. Уочене су одлуке у којима суд такве доказне предлоге одбија, док је Врховни суд на становишту да извођење таквих доказа треба прихватити јер не постоје законска ограничења за неизвођење истих.

Границу у односу на то свакако представља заштита података о личности, односно закон који се бави наведеном тематиком, као и сам Устав. У складу са истима мери се домет дозвољености поменутих доказа у сваком конкретном случају. Судска пракса јасно је опредељена када је реч о споровима због насиља у породици, у којима се такви докази у највећем броју случајева изводе.

Закони који регулишу односе унутар људске заједнице, која би требало да буде по мери сваког појединца, тичу се различитих сегмената свакодневног живота. Међу тим сегментима посебну улогу у очувању и усавршавању људске цивилизације имају изванредна дела људског духа по којима би се требало равнати, као што из оних негативних треба учити. У новој рубрици „Поводом...” бавићемо се баш тиме – значајним датумима, историјским преокрети-ма, заслужним личностима и пресудним документима, као и њиховим утицајем на измене и усавршавање прописа.

Поводом Међународног дана давалаца крви

Којим прописима је регулисан однос према онима који чине најхуманију ствар на свету, третман и начини да будемо донори, представљено је у овом тексту.

Лечење је ствар времена, а у неким случајевима ствар прилике – Хипократ

Најпознатији лекар на свету добро је уочио да је прави тренутак у ствари та изванредна прилика да се нешто корисно учини за друге. Тако је у животу, тако је и у медицини. Само онај ко није стајао пред затвореним вратима интензивне неге молећи се за здравље свог ближњег или бар довољно снаге да издржи до следеће прилике за лечење, не зна тежину чекања и очаја. А да би сваком пацијенту, па и његовој породици која бди муке биле барем мало мање могу да се постарају суграђани, пријатељи и породица донацијама крви. Трансфузија крви спасава велики број хируршких болесника, повређених, оболелих од рака, оболелих од леукемије и других у тешким стањима. У медијима врло често чују се апели грађанима да се појаве на одређеним адресама и дају крв, уколико су, наравно, здрави и способни, јер болнице оскудевају у том преко потребном ресурсу за спасавање живота. И поразно је колико је мало корака потребно учинити да би се у нечијем спасу учествовало, а колико су ти кораци из неког разлога тешки.

Фото: АИ

Све што треба да знамо о крви и трансфузиологији

Мирјана Кнежевић из Института за трансфузију крви у јуну 2021. године изјавила је за Би-Би-Си да је „**крв нешто за шта не постоји замена, не постоји лек који може да буде алтернатива**”. И то би требало свима да буде довољно када размишљају о томе да ли да донирају крв. Ипак, када постоје недоумице и страхови у лаицима, а то је нормално пред непознатим, добро је подсетити се знања из

Према члану 77. став 3. тачка 2. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/05 и 61/05) запослени поред права на одсуство из става 1. овог члана има право на плаћено одсуство још и два дана за сваки случај добровољног давања крви рачунајући и дан давања крви.

Општим актом и уговором о раду може да се утврди право на плаћено одсуство у трајању дужем од два дана (члан 77. став 5).

Полазећи од наведених одредаба Закона о раду, запослени има право на плаћено одсуство два узастопна дана рачунајући и дан добровољног давања крви. То значи да запослени има право да одсуствује са рада на сам дан давања крви и наредни дан.

Ако наредни дан од дана добровољног давања крви пада на нерадни дан запосленог

(нпр. субота и недеља), право на плаћено одсуство не помера се на први наредни радни дан (нпр. понедељак).

Општим актом (колективни уговор и правилник о раду) или уговором о раду може да се утврди право запосленог на плаћено одсуство и у дужем трајању од два дана (нпр. три дана). Међутим, сматрамо да послодавац и запослени не би могли да се договоре о накнадном коришћењу плаћеног одсуства за случај добровољног давања крви.

Запослени наведено одсуство може да користи за добровољно давање крви на територији Републике Србије, што доказује потврдом установе надлежне за трансфузију крви.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

- ¹ <https://www.redcrossblood.org/donate-blood/blood-donation-process/what-happens-to-donated-blood/blood-transfusions/history-blood-transfusion.html>
- ² <https://www.medlab.rs/rasprostranjenost-krvnih-grupa-u-svetu-i-srbiji/>
- ³ https://www.statista.com/chart/25386/blood-type-distribution-selected-countries/?utm_source=chatgpt.com
- ⁴ https://www.rts.rs/vesti/drustvo/5437584/krv-donacija-institut.html?utm_source=chatgpt.com

- ⁵ https://itks.rs/ko-sve-moze-dati-krv.html?utm_source=chatgpt.com

- ⁶ <https://www.bbc.com/serbian/articles/c1d4ew734e9o/cyr>

- ⁷ <https://www.rts.rs/lat/vesti/srbija-danas/5162357/dragan-stojkovic--krusevacki-rekorder-po-broju-davanja-krvi.html>

- ⁸ https://rtv.rs/sr_lat/vojvodina/banat/slobodan-jovicic-iz-kikinde-dao-krv-180.-put_1545199.html

- ⁹ <https://www.bbc.com/news/health-48596605>

Осим тога што се људска свест развијала и усложњавала развојем језика, унапређујући могућности споразумевања међу људима, развијала се и читава људска заједница, што је рађало потребу за увођењем реда у свакодневни живот на свима прихватљив, функционалан и разумљив начин. Тај ред постигао се устројавањем правила, односно закона, а закони свеукупно чине правни систем једне државе. Циљ ове рубрике је да укаже на то како језик и његове особености утичу на формулисање и касније тумачење законских норми, као и каква је улога вештачења заснованих на језику у истражним и судским процесима.

Примена форензичке лингвистике у историјским истраживањима

Веза форензичке лингвистике и историје, на који начин методе и средства форензичке лингвистике могу да допринесу поузданости налаза историјских анализа, приказано је у овом тексту.

Форензичка лингвистика и стари рукописи

У модерно доба врло ретко потребно је давати се ауторством јер нико не бежи од пажње толико да би прикрио да је аутор неког текста, романа, песме или блога, осим ако није Џоана Роулинг (број 4 „Леге артиса” из 2021). Међутим, док Гутенберг није учинио да се књига умножава, тј. док су се рукописи преписивали и били у малом броју, а поготово док се усмено преносило „с колена на колена” и тако памтило, много теже било је одредити оригиналног творца, а и сада је тако. На овим просторима поникли смо на епским песмама, у вези с којима се зна ко их је записао, али не и ко их је први испевао. Тадашњи народни певачи били су компилатори, певачи, наратори и моралисти у једном. Посао утврђивања аутора био би врло компликован и дуготрајан не само за историчара него и за лингвисту који би помоћу језичких варијетета покушао да одреди творца, као што су касније стручњаци одређивали ко је песму записао јер је чак и то рађено на посебан начин, и постоје језичке карактеристике по којима се певачи разликују.

У сваком случају лингвисти је потребно да анализира рукопис (ако је писана), односно синтаксу, лексикологију, правопис и друге језичке компоненте да би склопио слику оригиналног аутора. Историчару су важнији

садржај, датуми, имена и да лоцира у тачно утврђену тачку у простору и времену када је текст настао и зашто је историјски значајан. Један другом свакако помажу јер све те информације склапају потпуну слику, као пазл од 1000 делова, о неком историјском периоду или личности.

Одлике старих рукописа

До сада је било речи о употребној вредности форензичке лингвистике у полицији и на суду при анализи исказа сведока, вештака или осумњичених, као и при откривању говорника матерњег језика, дијалеката, затим утврђивања ауторства неких порука (обично претећих, опроштајних и сл.), али никада какву употребну вредност у додиру с другим дисциплинама може да има. Наиме, у ситуацијама када је потребно датирати неки стари рукопис или одредити ко је аутор, осим анализе материјала, хемијских својстава, датума, често је неопходна анализа писма, рукописа и садржаја текста, па на сцену заједно ступају форензичка лингвистика и историја.

Како би што прецизније могао да утврди аутора, и историчар и лингвиста морају да имају на уму следеће одлике средњовековних (и старијих, анонимних) рукописа:

1) Будући да су стварани и преписивани руком, по самој природи били су **јединствени**.

било коме у групи кандидата за аутора. Притом за сваког тог кандидата потребно је да процени следећа два питања:

1) шта ако он није аутор рукописа који се доводи у питање (тј. да ли ће представљени докази омогућити да га искључи из сумњиве групе);

2) шта ако је он аутор рукописа који се доводи у питање (тј. да ли постоји довољно доказа да се оправда његово задржавање у сумњивој групи).

11. Након свега, потребно је да аутор студије изнесе своје мишљење када на описани начин процени листу кандидата за ауторе и сузи избор, па процени чланове ужег списка и донесе коначну одлуку о томе ко је оригиналан аутор предметног рукописа, или да ли аутор уопште може или не може тачно да се идентификује. Притом је потребно да детаљно објасни зашто је то тако и да образложење укључује пажљиву анализу културних, физичких и језичких карактеристика рукописа које су све узете у обзир.

Истраживање Шредерове резултирало је развојем нове методологије за проучавање приписивања ауторства у средњем веку,

која обједињује савремене технике форензичко-лингвистичке анализе, статистичко тестирање и културолошки приступ ауторству. Представљена методологија укључује три дисциплине – форензичку лингвистику, анализу рукописа и студије ауторства – и објашњава зашто је свака од њих кључна за свеобухватну научну анализу.

Следећи корак био би примена методологије на конкретан случај како би се проценила њена ефикасност. Студија случаја Линдисфарнског јеванђеља показује колико је такав приступ значајан и потребан за даљи развој интердисциплинарних истраживања у овој области.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

¹ <https://www.researchgate.net/profile/Angela-Schrader>.

² Ибид.

³ Journal of the Royal Statistical Society. Series C (Applied Statistics) 16/3 (1967): 251-68.

⁴ <https://www.researchgate.net/profile/Angela-Schrader>.

Прејлед њројиса...

ИЗДАЈАМО ЗНАЧАЈНЕ ПРОПИСЕ КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЗМЕЋУ ДВА БРОЈА...

ОБРАЗОВАЊЕ

- Правилник о изменама и допунама Правилника о упису ученика у средњу школу („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о упису ученика у средњу школу („Сл. гласник РС” бр. 44/2025 од 23. 5. 2025)

ЕНЕРГЕТИКА

- Правилник о измени Правилника о техничким нормативима за безбедност од пожара и експлозија постројења за течни нафтни гас и о ускладиштавању и претакању течног нафтног гаса („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)
- Правилник о утврђивању Годишњег програма формирања и одржавања обавезних резерви нафте и деривата нафте за 2025. годину („Сл. гласник РС” бр. 40/2025 од 8. 5. 2025)
- Уредба о спремности на ризике у електроенергетском сектору („Сл. гласник РС” бр. 42/2025 од 16. 5. 2025)
- Уредба о расподели преносног капацитета између зона трговања на дугорочним тржиштима („Сл. гласник РС” бр. 44/2025 од 23. 5. 2025)

ФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

- Одлука о Смерницама за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)
- Одлука о измени Одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)
- Одлука о изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала банке („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Одлука о изменама Одлуке о извештавању банака („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Одлука о ближим условима и начину давања сагласности за оснивање или стицање подређеног друштва банке („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Одлука о ближим условима и начину вршења контроле девизног пословања резидената и нерезидената („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Одлука о ближим условима и начину вршења контроле мењачког пословања („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Упутство о начину израчунавања укупног износа изложености банке које се укључују у обрачун показатеља степена задужености (левериџа) („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Правилник о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Сл. гласник РС” бр. 42/2025 од 16. 5. 2025)

ЦАРИНЕ

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку („Сл. гласник РС” бр. 42/2025 од 16. 5. 2025)

■ Уредба о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе за 2025. годину („Сл. гласник РС” бр. 43/2025 од 22. 5. 2025)

■ Правилник о допунама Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку („Сл. гласник РС” бр. 44/2025 од 23. 5. 2025)

Прејлед њројиса...

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о упису ученика у средњу школу („Сл. гласник РС” бр. 41/2025 од 9. 5. 2025)

■ Правилник о условима и поступку верификације играча код приређивача посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације („Сл. гласник РС” бр. 42/2025 од 16. 5. 2025)

■ Правилник о захтевима еко-дизајна за циркулационе пумпе без заптивача („Сл. гласник РС” бр. 42/2025 од 16. 5. 2025)

■ Одлука о изменама и допунама Одлуке о највишим ценама лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт („Сл. гласник РС” бр. 44/2025 од 23. 5. 2025)

■ Одлука Уставног суда РС број IУз-127/2015 којом се утврђује да одредба члана 92. Закона о стечају („Службени гласник РС” бр. 104/09, 99/11, 71/12 – Одлука УС и 83/14) није у сагласности са Уставом („Сл. гласник РС” бр. 44/2025 од 23. 5. 2025)

■ Уредба о обавезној производњи и промету хлеба од брашна „Т-500” („Сл. гласник РС” бр. 44/2025 од 23. 5. 2025)

Календар важења њравних акаџа

Прописи који одложено престају да важе или чија одложена примена почиње у наредном периоду

Пропис	„Сл. гласник РС” број	Датум примене
Правилник о изменама и допунама Правилника о електронском фактурисању	107/2024	члан 7. и одредба члана 18, која се односи на основицу из електронске фактуре која се сматра документом о смањењу, примењују се почев од пореских периода, у складу са законом којим се уређује порез на додату вредност, који почињу 1. 7. 2025.
Правилник о изменама и допунама Правилника о порезу на додату вредност	107/2024	одредба члана 27. примењиваће се од 1. 7. 2025.
Закон о заштити корисника финансијских услуга	19/2025	примењује се од 1. 7. 2025.
Правилник о условима и начину промене пружаоца услуга приступа интернету и обавезе везане за отворени приступ интернету	99/2024	примењује се од 1. 7. 2025.
Правилник о информацијама о условима уговора које је пружалац јавно доступне електронске комуникационе услуге дужан да објави, начину њихове објаве и роковима, обрасцу сажетка уговора и садржају обавештења о намери једностране измене услова уговора и праву крајњег корисника на раскид уговора пре истека периода на који је закључен	98/2024	примењује се од 1. 7. 2025.
Правилник о захтевима за интероперабилност аутомобилских радио-пријемника и потрошачке дигиталне телевизијске опреме	56/2024	примењује се од 1. 7. 2025.

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА!

ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ.НЕТ
ЕЛЕКТРОНСКО ПРАВНО ИЗДАЊЕ

Пословни саветник – штампани часопис:
САВЕТОДАВНИ ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈА

Јавне набавке и буџети

Грађанско право

Кривично право

Управно право

Привредно право

Радно право

Унакрсни поглед